

PLANERINGSUNDERLAG KULTURMILJÖKVALITETER

DETALJPLAN FÖR BOSTÄDER OCH VERKSAMHETER NORR OM LANA, INOM
STADSDELEN KROKSLÄTT

Del 2 – Antikvarisk tålighetsanalys
2016-02-01

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Kulturmiljöunderlag

Del 2 Antikvarisk tålighetsanalys

Detaljplan för bostäder och verksamheter norr om Lana, inom stadsdelen
Krokslätt

Diarienummer 1215/15

Uppdragsansvarig: Elin Bäckersten

Handläggare: Maria Görts

Uppdragsnummer: 3605016

Sweco Architects AB

Skånegatan 3

Box 5397

SE-402 28 Göteborg

www.sweco.se

INNEHÅLL

1	Inledning.....	4
1.1	Bakgrund.....	4
1.2	Syfte.....	6
1.3	Metod och upplägg.....	6
2	Tillbyggnadsförslaget.....	7
3	Tillbyggnadens konsekvenser.....	9
3.1	Befintlig byggnad mot Mölndalsvägen:.....	9
3.2	Byggnader i kvarteret mot Mölndalsvägen	10
3.3	Konsekvenser för enskilda byggnader.....	10
3.4	Karaktärer.....	11
3.5	Egenskaper	11
3.6	Konsekvenser för utredningsområdet och kvarteret	12
4	Färgsättningsförslag	13
4.1	Förslag 1.....	13
4.2	Förslag 2.....	14
4.3	Förslag 3.....	15
4.4	Sammanfattning - färgsättning.....	15
5	Slutsats	16

1 INLEDNING

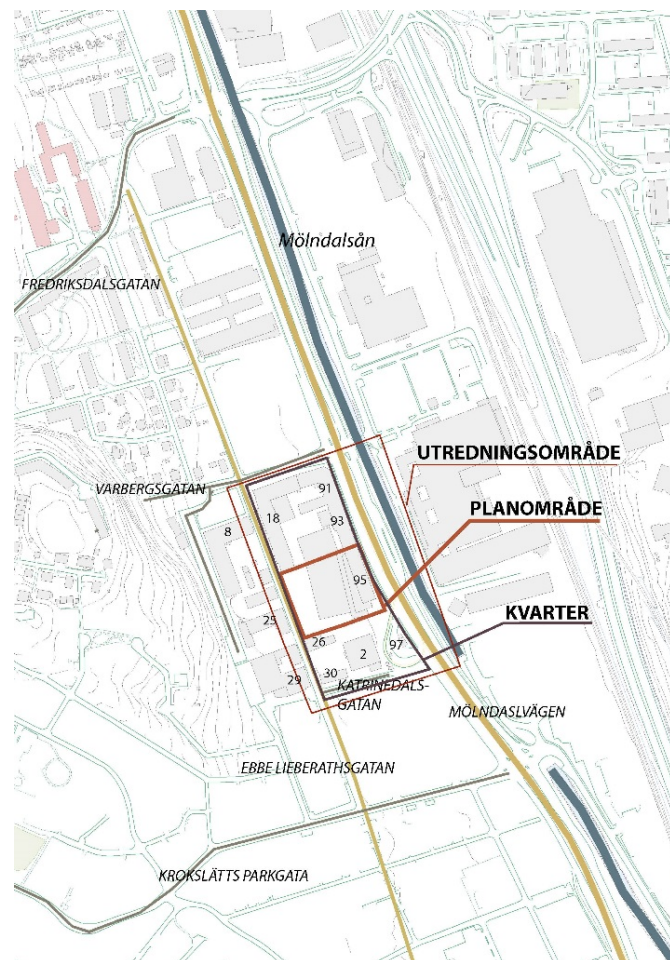
1.1 Bakgrund

Området som undersöks i *Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter, detaljplan för bostäder och verksamheter norr om Lana, Krokslätt*, ligger intill kommungränsen mellan Göteborgs stad och Mölndals stad. Göteborg och Mölndal har ett gemensamt pågående arbete med *Översiktsplan för Göteborg och Mölndal, fördjupad för Mölndalsåns dalgång (FÖP)*. De riktlinjer som har tagits fram i arbetet med den fördjupade översiktsplanen gäller i arbetet med *Detaljplan för bostäder och verksamheter norr om Lana inom stadsdelen Krokslätt i Göteborg* som nu tas fram för del av kvarteret norr om hållplatsen Lana vid Mölndalsvägen.

I planarbetet utreds en förfrågan om att uppföra byggnader för cirka 200 lägenheter med garage i bottenvåningen och lokaler för handel och service mot Ebbe Lieberhartsgatan. Det befintliga kontorshuset mot Mölndalsvägen föreslås byggas på, byggnaden planeras att fortsatt användas främst för kontor, eventuellt kan en övre del användas för bostäder. Mot Mölndalsvägen ska bottenvåningarna innehålla lokaler för att upplevas aktiva. Mot övriga gator ska bottenvåningarna antingen innehålla lokaler eller bostäder med förträdgårdar.

Samråd för planförslaget genomfördes under augusti och september 2015. Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter tas fram i samband med revidering av planförslaget inför granskning och ska ta i beaktande de synpunkter som inkom i samband med plansamrådet. Reviderat planförslag ställs ut för granskning i februari 2016.

I arbetet med att ta fram en ny detaljplan studeras bland annat stadsrum, stråk och utemiljöer. Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter tas fram av Sweco under hösten 2015 på uppdrag av Stadsbyggnadskontoret i Göteborg.

Orienteringskarta: utredningsområde, planområde, kvarter och adresser.

Utredningsområde, planområde, kvarter och adresser.

1.2 Syfte

Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter, detaljplan för bostäder och verksamheter norr om Lana, Krokslätt ska ta fasta på såväl enskilda byggnader som samverkan i bebyggelsen, på undersökningsområdets kulturhistoriska innehåll och visuella sammanhang med angränsande stadsrum. Underlaget ska även ingå i gestaltungsarbetet för förslag på tillbyggnad i kvarteret.

Figur 1 Utredningsområdet markerat med punktstreckad linje, planområdet med heldragen linje. Viktiga siktlinjer markerade med pilar. Illustrationen från Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret, avropsförfrågan kulturmiljöunderlag.

1.3 Metod och upplägg

Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter presenteras i två delar. I del ett beskrivs kulturmiljön i utredningsområdet och kulturhistoriska karaktärer och arkitektoniska och stadsbyggnadsmässiga egenskaper identifieras. I del två redovisas en antikvarisk tålighetsanalys.

I Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter del 1 – Kulturmiljöbeskrivning & stadsbildsanalys, inleds med en stadsbyggnadshistorisk översikt baserad på litteratur-, kart- och planstudier. Beskrivningen av byggnaderna i kvarteret i vilket planområdet ligger utgår från arkivstudier och arkitektonisk analys på plats. Byggnadsbeskrivningen sammanställs och kompletteras med en visuell analys av utredningsområdet i sitt sammanhang. Utifrån denna identifieras i stadsbildsanalysen de kulturhistoriska karaktärer och arkitektoniska och stadsbyggnadsmässiga egenskaper som förmedlar kulturmiljön. Mot dessa kan konsekvensen av förändring bedömas.

I Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter del 2 – Antikvarisk tålighetsanalys, analyseras de förslag på tillbyggnad som gestaltats för kvarteret. Analysen av tillbyggnadsförslag utförs i förhållande till enskilda byggnader och till omgivande stadslandskap och konsekvenserna beskrivs. Analysen utgår från resultatet i del 1.

Om inget annat framgår är fotografier och illustrationer framtagna av Sweco. Flygbilder har tillhandahållits av Stadsbyggnadskontoret i Göteborg och plan-, kartunderlag samt ritningar har hämtats från Stadsbyggnadskontorets arkiv om inget annat framgår.

2 TILLBYGGNADSFÖRSLAGET

Den antikvariska tålighetsanalysen utgår från Krook & Tjäders studier av gestaltningsinriktning och tillbyggnadsförslag daterade 2015-11-23.

Tillbyggnadsförslaget togs fram parallellt med arbetet med *Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter*. Analyser från pågående arbete med kulturmiljöbeskrivningen avseende karaktärsdrag och egenskaper i kulturmiljön att beakta i gestaltningsarbetet förmedlades. Förslaget på tillbyggnad har delvis bearbetats som en följd av detta.

Den tillbyggnadsprincip som detaljplanen utreder är tillbyggnad genom påbyggnad av befintlig volym mot Mölndalsvägen och tillbyggnad i gatuplan mot Mölndalsvägen.

Påbyggnaden är i tre våningar mot Mölndalsvägen. Volymen är indragen från södergaveln mot vändslungan vid Lana. Indragningen motsvarar bredd av fasad och två fönster i befintlig långsida fasad mot söder vilket bibehåller och kompletterar gestaltningen av den trappande solfjäderformen i befintlig byggnad.

Påbyggnadens fasad är indelad i tre fält mot Mölndalsvägen, motsvarande befintlig fasads indelning. Fönstersättningen i det södra och det norra fältet följer fönstersättning i byggnadsdelarna nedan. Mittenpartiet ligger inskjutet från Mölndalsvägen motsvarande befintligt mittparti kröningsbredd. Mittenpartiets glassättning avviker från befintligt mittparti. Det blivande partiet innehåller inga bröstningar, dock återkommer den vertikala indelningen i det befintliga glaspartiet i tillbyggnaden. Befintlig takfotslinje är fortsatt tydlig efter tillbyggnaden.

Tillbyggnadsförslag, Krook & Tjäder 2015-11-23. Fasad mot öster.
Illustrationen har gjorts om till svartvit framställning av Sweco.

Tillbyggnaden mot Mölndalsvägen ger byggnaden ytterligare en volym mot öster. Den utgörs av en sockel i samma höjd som befintlig sockelvåning i den del av tillbyggnaden som ska rymma entré. Tillbyggnadens sockel i övrigt är lägre än befintlig sockelvåning. Tillbyggnaden har en varaktig konstruktion med lätt uttryck, på bilden gestaltad som höga rektangulära glastrutor i ett enkelt indelat system.

Tillbyggnadsförslag, Krook & Tjäder 2015-11-23.
Illustrationen har gjorts om till svartvit framställning av Sweco.

3 TILLBYGGNADENS KONSEKVENSER

På följande sidor analyseras tillbyggnadsförslagets inverkan på särskilt utmärkande drag hos byggnader i den norra delen av kvarteret mot Mölndalsvägen, med särskilt fokus på byggnaden på Mölndalsvägen 95 som ska byggas till och som ligger i planområdet. Konsekvenserna för utredningsområdets och kvarterets kulturhistoriska karaktärer och arkitektoniska och stadsbyggnadsmässiga egenskaper redovisas också.

Byggnadernas särskilt utmärkande drag samt utredningsområdets och kvarterets karaktärer och egenskaper redovisas utförligt i Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter del 1, kulturmiljöbeskrivning och stadsbildsanalys.

3.1 Befintlig byggnad mot Mölndalsvägen:

- **Storskaligt**

Byggnaden kommer fortsatt ha ett storskaligt uttryck dock mindre massivt då fler uttryck och ytterligare en volym blandas in i ursprunglig byggnadskropp.

- **Tredelad fasad: tegel, aluminium och målat glas**

Fasaden är till stor del fortsatt tredelad men ytterligare en volym adderas. Tegel, aluminium och glas är fortsatt fasadmaterial i befintlig del men nya fasadmaterial läggs till i tillbyggnaden mot gatan och i byggnaden.

- **Noga utvalda, exklusiva material**

Materialen skiffer, koppar, tegel, aluminium och målat glas återfinns även fortsättningsvis i byggnaden. Carraramarmorn försvinner. Tillbyggnaderna förses med glas med annat uttryck än befintlig glasad fasad samt annat fasadmaterial och sockelmaterial än det som finns i byggnaden idag.

- **Kvarterets sammanhängande takfotslinje bryts av mittpartiet**

Takfotslinjen bibehålls från befintlig byggnad och över kvarteret. Takfotslinjen förändras inte i uttryck och framträder fortsatt eftersom påbyggnadens mittparti ligger förskjutet mot väster med ett avstånd motsvarande befintligt mittpartis kröningsbredd.

- **Symmetrisk fönstersättning**

Fönstersättningen i befintlig fasads tre delar följer med in i påbyggnaden. Fönstersättningen i första våningen splittras till följd av tillbyggnaden.

- **Återhållet formspråk smälter in i kvarteret**

Påbyggnaden håller samma form men material med andra uttryck adderas. Tillbyggnaden mot gatan bryter mot sammanhållningen i kvarteret både avseende materialitet och form. Den glasade påbyggnaden minskar den slutenhet som uttrycks i befintlig byggnads fasad och i kvarteret.

- **Byggnaden upplevs horisontell på flankerna och vertikal i mittpartiet**

Horisontaliteten och vertikaliteten i befintlig byggnad förändras inte av påbyggnaden, gestaltningen påverkas eftersom fler uttryck ska läsas i en byggnadskropp. Tillbyggnaden mot gatan minskar horisontalverkan i första våningen.

- **Gavelmotiv mot söder**

Byggnadens solfjäderform och den trappande gaveln mot söder byggs inte till. Påbyggnaden ligger indragen för att minska den formverkan som gavelmotivet har mot söder och den öppna platsen vid Lana.

3.2 Byggnader i kvarteret mot Mölndalsvägen

- **Storskaligt**

Intrycket att de tre byggnaderna i kvarterets nordöstra del hänger ihop påverkas när en av dessa blir tre våningar högre än de andra. Storskaligheten förmedlas inte bara av volymerna utan också av det med material sammanhållna uttrycket. Detta påverkas när ytterligare material spelar i gestaltningen av Mölndalsvägen 95.

- **En fasad – ett fasadliv**

Kvarterets gemensamma fasad med ett fasadliv mot Mölndalsvägen bryts upp i och med tillbyggnaden mot Mölndalsvägen.

- **Genomgående form, volym och symmetri**

Formen, volymen och symmetrin påverkas av tillbyggnaderna, framför allt tillbyggnaden mot gatan.

- **Genomgående uttryck**

Ytterligare fasadmaterial adderas till gestaltningen.

3.3 Konsekvenser för enskilda byggnader

Byggnaden mot Mölndalsvägen 95 har en storskalig fasad som med påbyggnaden dras upp än mer i skala. Som en konsekvens av detta kan fasadens massiva uttryck dämpas när ytterligare uttryck och material adderas. Byggnaden har idag exklusiva och noga utvalda och kombinerade material i fasaden. Marmorn och en del skiffer försvinner, i samband med

materialbyte finns risk att fasadens exklusiva utstrålning minskar. Detta är negativa aspekter av påbyggnaden.

Positivt är att takfotslinjen och fönstersättningen som är sammanhållande länkar i kvarterets norra del lämnas utan påverkan. Påbyggnadens föreslagna utformning tar upp dessa gestaltningsidéer. Horisontaliteten och vertikaliteten i befintlig byggnad förändras inte av påbyggnaden. Då påbyggnaden ligger indragen från gavelmotivet i söder lämnas detta i stort sett fritt från påverkan från påbyggnaden.

Det sammanhållna uttrycket i kvarterets norra del utgörs inte bara av form. Att tegel är det genomgående materialet gör mycket för intrycket av en sammanhållen volym. Detta intryck riskerar att minska när ytterligare material läggs mot Mölndalsvägen.

Tillbyggnaden mot gatan påverkar de tre byggnaderna i kvarterets norra del då den bryter det sammanhållna fasadlivet och bryter upp symmetrin i den gemensamma fronten mot gatan. Tillbyggnaden dämpar också den platsverkan som gavelpartiet mot söder i kombination med öppenheten vid Lana ger den som kommer gående längs Mölndalsvägen.

3.4 Karaktärer

1. Dalgången – den landväga nord-sydliga transportleden där den södra landsvägen etablerats och senare omvandlats till Mölndalsvägen.
2. Mölndalsån – ett naturligt vattendrag som fungerat som kommunikationsled och nyttjats i industrin med följd att industrier etablerat sig i dalgången.
3. Industribyggnader, verksamheter och kontor med fasader mot Mölndalsån och Mölndalsvägen visar på den historiska kopplingen mellan produktion och transport.
4. Vändslungan vid Lana markerar stadsgränsen och namnet härstammar från en före detta ylleindustri.
5. Den enligt Lilienbergs stadsplan från år 1913 fritt placerade bostadsbebyggelsen längs terränganpassade vägar på höjderna innebär att grönska släpps in i utredningsområdet och att dalgångens höjder är påtagliga.
6. Höga hus mot Mölndalsvägen och sammanbyggda kvarter med gemensamt förhållande till vägen tillkom som en följd av 1948 års stadsplan.
7. Verksamhetsbebyggelsen i dalgången är en följd av stadsplanen från år 1948 som föreskrev detta ändamål för markanvändningen.

3.5 Egenskaper

- A. Mölndalsvägens böljande form genom Mölndalsåns dalgång visar landsvägen.
- B. Mölndalsåns böljande form och otuktade åkanter understryker att ån är ett naturligt vattendrag.
- C. Byggnadernas orientering mot Mölndalsvägen.
- D. Namnet Lana som betyder ull och "Lana taxegräns" som berättar att här slutar Göteborg.
- E. Mellanrummen mellan husen längs Ebbe Lieberathsgatan möjliggör upplevelsen av dalgången och av Lilienbergs stadsplan.
- F. Byggnaderna som håller gemensam front mot Mölndalsvägen, de genomgående materialen, formerna och fasaduttrycken skapar det sammanhållna kvarteret som 1948 års stadsplan föreskrev.
- G. Byggnadernas arkitektur är verksamhetsanpassad och visar markanvändningen i 1948-års stadsplan.

3.6 Konsekvenser för utredningsområdet och kvarteret

Av de båda tillbyggnaderna är det den mot gatan som har störst konsekvenser för karaktärer och egenskaper i utredningsområdet och kvarteret. Tillbyggnaden mot Mölndalsvägen minskar den öppna ytan mellan kvarteret och Mölndalsvägen. Mölndalsvägen och Mölndalsån är organiska leder. Fri yta omkring de båda lederna synliggör att de böljar fram i dalens botten. Tillbyggnaden minskar avläsbarheten av det naturliga vattendragets flöde i dalgången och landsvägens etablering i dalgångens botten. Siktlinjen längs Mölndalsvägen längs de sammanbyggda fasaderna påverkas av tillbyggnaden mot Mölndalsvägen då denna skär av det långa, öppna gaturummet. Den långsträckt nordsydliga riktningen beskärs.

Tillbyggnaden mot gatan dämpar också den platsverkan som gavelpartiet mot söder i kombination med öppenheten vid Lana ger den som kommer gående längs Mölndalsvägen.

De sammanbyggda byggnaderna i kvarteret mot norr ger en illusion av att vara en volym genom att gestaltningarna tar upp teman från varandra genom ett gemensamt fasadliv mot gatan och en gemensam takfortslinje. Detta kommer påbyggnaden att influera.

Utredningsområdet är diversifierat, i norr sammanhållen gestaltning och sammanbyggda byggnadskroppar, i söder mindre och fristående volymer med varierande och verksamhetsinriktad gestaltning. Detta förhållande påverkar inte tillbyggnaderna.

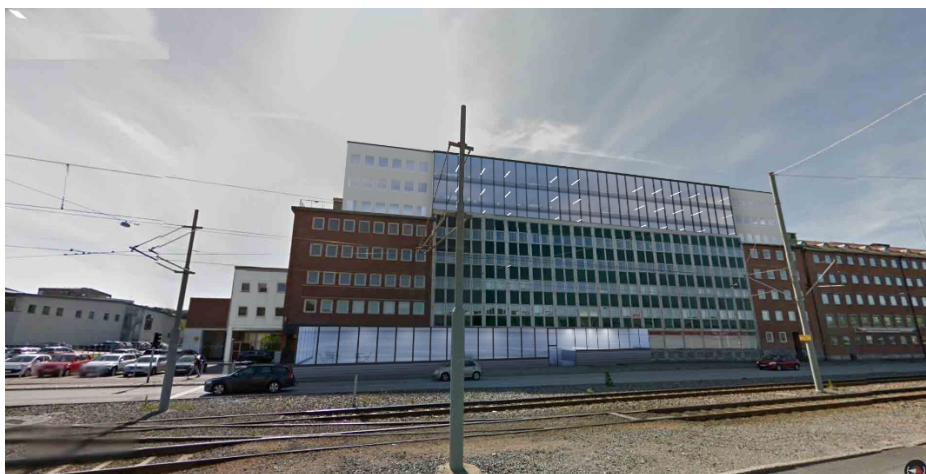
4 FÄRGSÄTTNINGSFÖRSLAG

På följande sidor diskuteras tillbyggnadsförslaget utifrån tre olika färgsättningsförslag.

4.1 Förslag 1

”Påbyggnad i vitt, lika nytt fasadmaterial som över gavelentré”

Påbyggnaden gestaltas med samma material som är tänkt att ersätta den Carraramarmor som idag utgör fasadmaterial på en av de lägre volymerna mot söder.

Mot Mölndalsvägen blir detta färgsättningsförslag väldigt ljust i förhållande till befintligt fasaduttryck, särskilt mot det gröna glaset och röda teglet. Vitheten gör att påbyggnadens volym uppfattas som stor och hög, lika hög som befintlig byggnads våning 2-5.

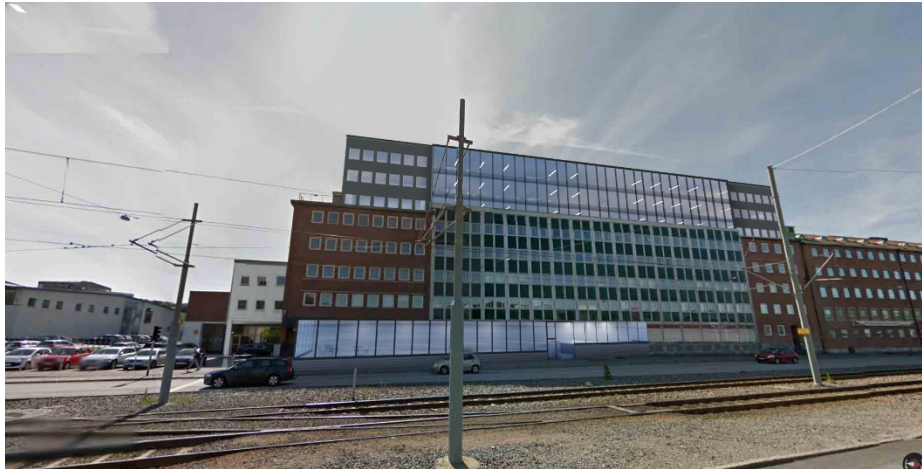

Mot vändslingan Lana spelar den vita färgsättningen ut det vita fasadmaterialet och effekten av detta i den lägre byggnadsdelen.

4.2 Förslag 2

”Påbyggnad i grått, kulör lika sockel”

Påbyggnadens fasadmaterial är skiffergrått.

Mot Mölndalsvägen håller den mörka färgsättningen samman volymen. Skiffergrått är mörkare än det röda teglet och det gröna glaset och det finns risk att påbyggnadens flanker blir väldigt mörka och trycker ner befintlig byggnad.

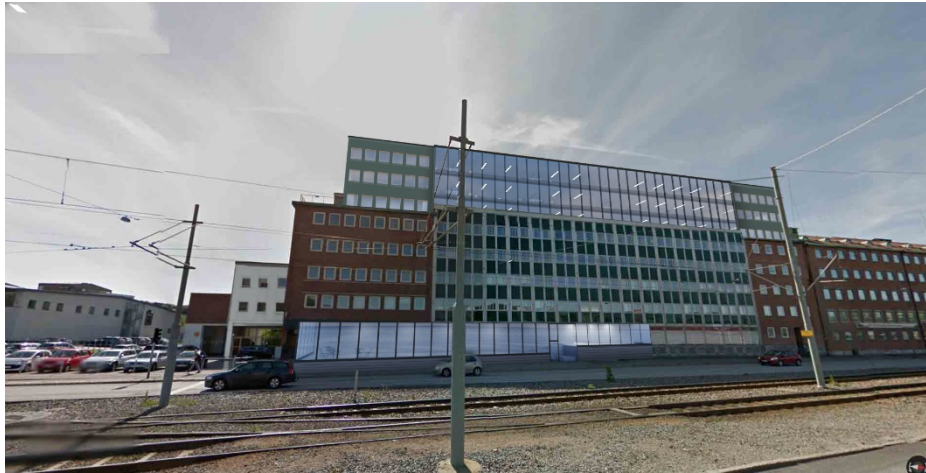

Mot vändslingan Lana bidrar den mörka färgsättningen till att lyfta fram solfjäderformen och dess olika gestaltade byggnadsdelar.

4.3 Förslag 3

”Påbyggnad i grönt”

Påbyggnaden gestaltas med grönt, nyansen troligtvis hämtad från byggnadens koppardetaljer.

Den gröna nyansen finns i byggnaden idag, i detaljer. Det finns risk att påbyggnadens gröna färg och de gröna glasen skapar oro i fasaden och att effekten som de gröna glasen har i byggnaden idag skingras.

Mot vändslingan Lana bidrar färgsättningen till att lyfta fram solfjäderformen. Samtidigt håller den halvmörka färgsättningen samman volymen och binder ihop de två byggnadskropparna.

4.4 Sammanfattning - färgsättning

En färgsättning som har en mörkt grå nyans likt förslag två i en mökhetsgrad likt förslag tre gynnar det befintliga fasaduttrycket och mötet mellan påbyggnad och befintlig byggnad både mot Mölndalsvägen och mot vändslingan vid Lana.

5 SLUTSATS

Av de båda tillbyggnaderna är det den mot gatan som har störst påverkan på kulturmiljön i utredningsområdet då den både skär av siktlinjer som förklarar Mölndalsån och Mölndalsvägen samt bryter upp en planerad och gestaltad front mot Mölndalsvägen.

Valet av tillkommande material i påbyggnaden och vilken materialitet dessa har är avgörande både för byggnaden på Mölndalsvägen 95 och den sammanhållna gruppen byggnader i kvarterets norra del.

Avseende färgsättning av påbyggnaden är det angeläget att hitta en nyans som inte är så ljus att påbyggnadens tre våningar uppfattas som en lika stor volym som nuvarande byggnad. Att undvika alltför ljusa kulörer är också viktigt för fortsatt kunna uppleva gavelmotivet mot vändslungan vid Lana. En av byggnadskropparna i solfjäderformen har en beklädnad av Carraramarmor och ska framöver ges ett fasadmaterial som liknar marmorn. Denna ljusa byggnadsdel har ett huvudnummer i fasaduppställningen mot söder och en allt för ljus gavel på påbyggnaden skulle dra uppmärksamheten från gavelmotivet och befintlig byggnadsdel. Det är samtidigt viktigt att färgsättningens mörkhet inte överstiger mörkheten i det röda teglet eller i det gröna glaset varför en nyans som liknar det skiffer som finns i sockelvåningen kan bli för mörkt.

Kulturmiljöunderlag

Del 2 Antikvarisk tålighetsanalys

Detaljplan för bostäder och verksamheter norr om Lana, inom stadsdelen
Krokslätt

Diarienummer 1215/15

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Skånegatan 3
Box 5397
SE-402 28 Göteborg
www.sweco.se

